

A helyesírás tél végi ünnepe Gyulán

1988 óta február utolsó hétvégéje a helyesírás ünnepe Gyulán, az Erkel Ferenc Gimnáziumban. A megyei, regionális, országos verseny 1992-től kezdve a Kárpát-medence magyar nyelvű középiskolái legjobb helyesíróinak találkozója lett. 2009. február 27–28-ára is megérkeztek a diákok és a tanárok a vendégszerető Körös-parti városba.

1. A program idén az érkezés napján, csütörtökön estére olyan rendezvénnyel készült, amely Implom József emléke előtt tisztelgett: 110 évvel ezelőtt, 1899-ben született, és harminc évvel ezelőtt, 1979-ben hunyt el.

Dr. Kereskényi Miklós előadása Implom József személyiségét mint a formálódó tizenéves, majd huszonéves értelmiségi egyéniséget kísérte el pályáján a maturus diák jellemzésétől a világháborús eseményeken keresztül a gyulai és dél-alföldi kultúra kiemelkedő szervezőjéig és szereplőjéig.

Az előadás első részében előbb az érettségi vizsga előtt álló Implom József nyelvi érzékenységről és a kultúra ügyei iránt tanúsított sokoldalú érdeklődéséről esett szó. A hadiérlettségi után Implom József a kortársaival együtt a frontra került.

Az előadás második része annak a frontnaplónak az idézett szövegeivel foglalkozott, amely nemrég került elő Implom József hagyatékából. A naplóbejegyzések megörökítették a mindennapok hadieseményeit és nyugodtabb napjait: az előretöréseket és visszatéréseket, a hazulról érkező híreket és a hazaküldött üzeneteket, a sebesülések és előléptetések szikár tényeit, az elszállásolás örömeit és gondjait stb. Az előadó kivetített első világháborús fotókkal, rajzokkal, térképekkel szemléltette a bejegyzések korabeli valóságát.

Az előadás harmadik részében dr. Kereskényi Miklós azt mutatta be, ahogyan Implom József részt vett a háború utáni gyulai közéletben, elsősorban a kulturális-művészeti értéktéremtésben. Ismeretterjesztő előadásokat tartott, művészeti események bevezetőjét mondta, rövid színpadi jeleneteket írt és rendezett: az előadó mindezeket korabeli műsortervekkel, plakátokkal szemléltette.

Dr. Cs. Nagy Lajos tisztelgő előadásában Implom Józsefet, a nyelvészt idézte. (Előzetesen 1996-ban jelent meg a szerző rövid összefoglalója az Implom-hagyaték eddig feldolgozatlan nyelvészeti anyagáról.) Előadásának főbb területei: a nyelvtudománnyal foglalkozó, a néprajzot kutató, a helytörténész tanár Implom József.

A nyelvtudományban Implom József főbb írásai és feljegyzései nyelvtörténeti, névtani, etimológiai, idiomatörténeti témákat érintettek. Körültekintően vizsgálták a források eredetiségét, az adatok ellenőrzését és összehasonlítását. Alapvetően érvényesítették a grammatikai és stilisztikai jelenségek egymásra utaltságát. (Deme László szíves szóbeli közlése: az 1940-es évek végén Implom Józsefet szerették volna megnyerni a megszerveződő Nyelvtudományi Intézet számára, ő azonban nem kívánta elhagyni szülővárosát.) Az alkalmazott nyelvtudomány területei közül a helyesírás elvi és gyakorlati megközelítéseiben egyaránt jártas volt Implom József: lényegében a 11. kiadás is az ő általa kidolgozott szabályok szerint kezeli az egybeírás-különírás kérdéseit.

A néprajzi témájú cikkek és feljegyzések arra vallanak, hogy Implom József kiválóan feldolgozta a rendelkezésére álló nyelvi és tárgyi néprajzi hagyatékot. Alapjaiban ismerte a város és tágabb környéke etnográfiai anyagát, maga is gyűjtötte a nyelvi és tárgyi emlékeket. Pontosán meghatározta az értékesebb és értéktelenebb változatokat, helyükön kezelte őket. Igen sokat feldolgozott a néprajzi forrásokból. A helytörténeti és régészeti kutatások szervesen egészítették ki néprajzi vizsgálatait. Nem sajnálta sem az időt, sem a fáradságot az értékmérésre, a szakszerű feldolgozásra.

Implom József ízig-vérig tanár volt. A mindennapos oktatásban igyekezett mindazt átadni tanítványainak, amit a kutatásaiban tisztázott. Példa lehet erre a névtani (helynévtörténeti, személynév-történeti, leíró névtani) eredmények és a helyes, célszerű mai írásmód kérdéseinek összekapcsolása.

2. A megnyitőünnepség a Városháza dísztermében rövid műsorral kezdődött. Dr. Perjési Klára, Gyula polgármestere a vendéglátó város nevében köszöntötte a résztvevőket. Az idegenforgalmáról nevezetes kisváros vezetőinek nevében örömet fejezte ki, hogy immár hagyományosan folytatódik az anyanyelvünk mozgalmának fóruma; az idén, Implom József kettős jubileumának évében kiemelt jelentőséggel.

Dr. Kereskényi Miklós, a rendező gimnázium volt igazgatója és Szűcs Levente, az új igazgató egyaránt hitet tett a magyar helyesírás középiskolai mozgalmának seregszemléje mellett: mindketten elkötelezett támogatói a versenynek.

Dr. Nagy János zsűrielnöki megnyitójában a tavalyi döntő óta eltelt év Implom-eseményeit ismertette: szólt a pályázati támogatás ügyéről, a rendszeresen elvégzett felülvizsgálat eredményéről és a megyei/regionális döntők tanulságairól. Beszámolt a 2009. januári ónos esőnek a verseny szempontjából rendkívüli következményeiről (kénytelenségből január 21-én újabb döntőt rendeztek négy megyében).

3. A megnyitón adták át a 2009. évi nyelvész Implom-díjakat.

3.1. Implom József-díjat kapott prof. dr. Keszler Borbála egyetemi tanár, az MTA magyar nyelvi bizottságának elnöke.

Köszöntőjében dr. Nagy János méltatta Keszler Borbála tudományos munkásságának néhány kiemelkedő állomását.

Keszler Borbála az egyetlen olyan magyar nyelvész, aki mind a kandidátusi értekezésében (*A magyar írásjelhasználat és grammatikai alapjai*, 1986), mind az MTA doktori disszertációjában (*A magyar írásjelhasználat története a XVII. század közepéig*, 1997) a helyesírás magyar nyelvi és általános nyelvészeti megközelítésének egyedülállóan sikeres eredményeit közölte.

Az ELTE tanszékvezető professzor asszonya kiemelkedő tevékenységet fejtett ki a hungarológiai kutatások, valamint a leíró magyar grammatikai elemzések körében határainkon belül és kívül egyaránt. A több kiadásban megjelent Magyar grammatika szerkesztőjeként is, tanulmányaival és előadásaiival is szolgálta az elmúlt évtizedekben a magyar nyelvtudományt.

A *Magyar Nyelvőr* című folyóiratnak szerkesztője, az utóbbi évtizedben főszerkesztője; e minőségében kezdetől figyelemmel kísérte az Implom József-versenyt, s közölte a gyulai döntőről írt beszámolókat.

Keszler Borbála, a nyelvtudomány doktora méltán kapott tehát Implom-díjat. A díj átvételére a Díjazott családi okok miatt nem jöhetett el, a kitüntetést a bizottság titkára, Heltainé Nagy Erzsébet kandidátus vette át és továbbította.

3.2. Implom József-díjat kapott dr. Benkes Zsuzsa, a nyelvtudomány kandidátusa, az Oktatási Minisztérium nyugalmazott minisztériumi főtanácsosa.

Dr. Kereskényi Miklós méltatta Benkes Zsuzsa munkásságát, kiemelve az anyanyelvi oktatás és nevelés, szűkebben a helyesírás ügyének gondozásában végzett tevékenységét.

Benkes Zsuzsa tudós – kandidátus, tanár, kutató, oktatásszervező, tankönyvíró, az oktatás elméleti és gyakorlati szakembere, az oktatásirányítás szakértője, versenyszervező. Mindemellett példamutató ember, aki tiszta lélekkel fordul embertársai felé, függetlenül attól, hogy gyerekekkel, tanulóval, felnőttel vagy szakemberrel beszélget. Tudósként és az oktatás szervezőjeként, tankönyvíróként a szöveg életre keltésének talán nehéz, talán bonyolult, de mindenképpen szép, tiszta és hatékony útját járja.

Tudja, hogy az órán a tanár egyénisége szemléltet is: érdeklődést kelt, figyelmet gerjeszt, kérdések feltevésére ösztönöz, problémák megfogalmazására készlet, érzelmet gerjeszt, motivál; értelmet kerestet, ahol erre szükség van; de nem kanonizál, s végképp nem diktál. Tudja, hogy a szövegnek sokféle jelentése van: a szöveg fizikai teste mindig az objektív kiindulás, de a befogadása a hallgatóban, a valóban érdeklődőben teremt újabb valóságot. Az értelmezés sokfélesége, színe, íze, ár-

nyalata az újabb valóság része, mert a betűkből, szavakból, mondatokból, szakaszokból álló üzenet így születik újjá, s ezáltal teljesül a küldetése. Nem sokaknak sikerül az, ami neki a közoktatásban s a felsőoktatásban: a szépséget, ami csupa látvány, és az érzékekhez szól, össze tudja kapcsolni a jóssággal, ami nem forma, de csupa tartalom, s a lélekhez ér, hogy az ember még sokáig ember maradjon.

Benkes Zsuzsa az Implom-versenynek kezdettől segítője, támogatója. A zsűri munkájában 1990-től vett részt, több évben a zsűri elnökeként. Nélküle nehéz elképzelni az utóbbi húsz évet Gyulán.

A díjazottak nevében Benkes Zsuzsa mondott köszönetet.

4. A verseny a tollbamondás írásával kezdődött. A Kazinczy-év adta a diktálandó szöveg témáját, hiszen a nyelvújítás vezető személyisége 250 évvel ezelőtt született. A feladatlap az úgynevezett elemszintű teendők alkalmazását kérte a diákoktól (sajnos, a mindennapjaink nyelvhasználatában az alapvető helyesírási ismeretek hiánya rendkívül gyakori); a mondat- és szövegszintű megoldások aránya a korábbi évekhez viszonyítva kisebb volt.

5. Implom József kettős jubileuma alkalmából 2009-ben a szakmai konferencia témáját a szabályzatnak a megjelenőben lévő tizenkettedik kiadása és az anyanyelvi oktatás érettségi gondjainak elemzése adta.

Heltainé Nagy Erzsébet vitaindítójában szólt az MTA helyesírási szabályzatának 12. kiadása munkálatairól, azokról az elvekről, amelyeket a bizottság az új kiadásban érvényesít. Néhány fontos megállapítás: az MTA helyesírási szabályzatának új kiadásában a bizottság nem radikális változtatásokat, hanem ésszerű kiegészítéseket kíván. Fontosnak tartja a világ új dolgainak megnevezése és leírása ügyét, állást foglal az indokolatlan nagybetűsítés, az önkényesség és a rosszul értelmezett szabadság magatartásformáinak kérdésében is. A számítógépek és a modern kommunikációs csatornák korában keletkező szókinccs, a cégek bejegyzése és reklámtevékenysége bizonyos nyelvújítást is igényel. Az előadó betekintést adott a bizottság munkájába: a testület összetételébe, munkamódszereibe; szó esett az érdekelt szakemberek bevonásáról, véleményük kikéréséről stb. Igen ötletes kérdőívet is kitöltöttek a jelenlévők, amelynek a kérdései és válaszai segíthetik a kiadás végső szakaszának pontosításait. A tanárok örömmel és készséggel nyilvánítottak véleményt, s a feltett kérdésekkel kapcsolatosan állásfoglalásukat is közölték.

A magyar nyelv és irodalom érettségi aktuális kérdéseiről Benkes Zsuzsa tartott vitaindítót. A vitaindító és a hozzászólások főbb témáiból: a tanári továbbképzés fontossága; a tanár szakmai tudása, hitelessége; a tanárokkal szemben megfogalmazott elvárások következetessége; a modern nyelvészeti terminológia ismerete. Szükségesnek tartották a kollégák a rendeletekben megnyilvánuló következetességet. A tantárgynak és tanításának megbecsülését, hitelét növelni kívánták a résztvevők; fontosnak ítélték a „megtanítás” érvényre juttatását. Kérdés hangzott el a retorika mint új tantárgy oktatásának módszereiről. A társadalomban sajnos jelen vannak az anyanyelvre vonatkozó negatív, illetve szabados értékítéletek is, ezekkel szemben foglaltak állást a tanárok.

6. A verseny napján délután dr. Takács Edit, a zsűri titkára vezette a feladatok és megoldások konzultációját a kísérőtanárok közreműködésével, ezt követően dr. Nagy János, a zsűri elnöke megbeszélést tartott a megyei döntők szervezőivel és vezetőivel.

7. Este rendezvény volt. Az Erkel Ferenc Gimnázium diákjainak irodalmi színpadi bemutatója: Györy Etelka tanárnő összeállításában Marcello D’Orta tanítványainak írásaiból adtak elő részleteket. A nagyszerű előadást viharos tapsal köszönte meg a közönség.

8. A legjobb eredményt elérő versenyző és tanára Implom József-díjat vehetett át: ehhez 96.5%-os teljesítményre volt szükség. Az egri Szilágyi Erzsébet Gimnázium boldog diákja, *Rab Fanni* és még boldogabb tanára, *Antal Andrea* vastapsot kapott. A díjakat dr. Perjési Klára polgármester adta át. A szakközépiskolások között *Bugya Nikolett Anikó* (Boros Sámuel Szakközépiskola,

Szentes, tanára *Fári Mónika*); a szakiskolások mezőnyében *Berzsó Annamária* (Kereskedelmi, Mezőgazdasági, Vendéglátó-ipari Szakiskola, Eger, tanára *Zachar Emília*), a határon túliak között *Sárközy Márta* volt a legjobb (Corvin Máttyás Gimnázium, Nagymeny, tanára *Mészáros Ilona*).

A záróünnepségen dr. Nagy János értékelt a teljesítményeket és a kétnapos rendezvény eseményeit. Megköszönte a felkészítést/felkészülést a résztvevőknek és tanárainak, a segítséget a támogatóknak, a rendezés és a lebonyolítás sokrétű tevékenységét és gondosságát a szervezőknek, a vendéglátóknak, kiemelten dr. Erdészné Németi Anikónak, a szervezőbizottság titkárának és Szűcs Levente igazgatónak.

A zsűri munkájában dr. Benkes Zsuzsa kandidátus (Budapest), dr. N. Császi Ildikó docens (KGRE), dr. Murányiné Csorba Zsuzsa (Kölcsey Ferenc Gimnázium, Nyíregyháza), dr. Cs. Nagy Lajos docens (PPKE), Rozgonyiné dr. Molnár Emma kandidátus (SZTE) és dr. Szabó Mihály Gizella (Gamma Nyelvi Iroda, Dunaszerdahely) vett részt, munkájukat titkárként dr. Takács Edit főszerkesztő (Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.) irányította.

Nagy L. János
SZTE BTK